

Meertaligheid in beeld

Sharon Unsworth & Gerrit Jan Kootstra

2in1 project

Radboud Universiteit, Nijmegen

www.ru.nl/2in1project/meertaligheidinbeeld

Tips voor lesmateriaal en verwerkingsactiviteiten

Hieronder volgen tips en suggesties voor verwerkingsactiviteiten bij de door ons gemaakte animatieclips [Meertaligheid in beeld](#). Ten eerste willen we twee nuttige algemene bronnen noemen van lesmateriaal over meertaligheid en talige diversiteit.

De eerste bron is het door Karijn Helsloot en Fleur Damen geschreven [SJOES](#). Dit is een prachtige samenstelling van lesmateriaal met als doel het stimuleren van taalbewustzijn en meertaligheid, inclusie en saamhorigheid. In een reeks van 12 lessen maken leerlingen kennis met o.a. talenfamilies, getallen, en schrift in allerlei verschillende talen. Door de praktische insteek en mooi vormgegeven werkbladen kan dit direct ingezet worden. De tweede les, *De talen van de klas*, waarin leerlingen een overzicht maken van de talen in hun klas, sluit heel goed aan bij onze eerste clip. Karijn Helsloot is oprichter van [Studio Taalwetenschap](#).

De tweede algemene bron is www.metrotaal.be. Metrotaal is een website die scholen en docenten kan helpen om aan de slag te gaan met open talenbeleid, waarin ruimte is voor meertaligheid en veeltalig onderwijs. Het interessante van deze website is dat het zowel achtergrondinformatie als concrete tips geeft voor activiteiten in de school of in de klas. Die materialen zijn samengebracht onder www.metrotaal.be/bibliografie. Hier vind je allerlei activiteitenfiches, bronnenkaarten, begeleidingsfiches, filmfragmenten, artikelen en interessante websites die je kunnen helpen bij het vormgeven van onderwijs met aandacht voor talige diversiteit. Concrete lessuggesties zijn vooral te vinden onder het kopje 'activiteitenfiches'. Een paar voorbeelden van leuke activiteiten zijn: [Talenposters](#), [Beeldtaal](#), [Taaluno](#), [Taal families in Europa](#), [Rara, wat ben ik](#), en [Mi Casa](#).

Naast de activiteiten en lesmaterialen die in bovenstaande twee bronnen te vinden zijn, doen we hieronder een aantal suggesties voor activiteiten die specifiek aansluiten bij de animatieclips van [Meertaligheid in beeld](#). We hopen dat deze suggesties inspiratie bieden voor leuke en leerzame les- en leeractiviteiten.

Over de clips

De drie clips bouwen in principe op elkaar voort en komen het best tot hun recht als ze alle drie bekeken worden. Ze kunnen echter ook apart bekeken worden. Er zijn verschillende doeleinden waarvoor de clips ingezet kunnen worden. Denk aan bijvoorbeeld:

- het stimuleren van meertaligheid onder leerlingen;
- als deel van een al bestaande veeltalige aanpak in de klas;
- om het thema meertaligheid te introduceren en/of bespreekbaar te maken, misschien als deel van burgerschapsvorming of door de komst van anderstalige leerlingen;
- de kennis over meertaligheid onder leerlingen te verdiepen.

Overkoepelende activiteiten die passen bij alle clips

- Een mooie manier om de meertaligheid van je school of je klas in beeld te krijgen, is kinderen tweetalige boeken of verhalen te laten schrijven: op de linkerpagina staat de moedertaal van de kinderen en op de rechterpagina het Nederlands. Uiteraard is het mogelijk om tweetalige en eentalige kinderen hierin te laten samenwerken. En natuurlijk krijgen die boeken dan een plek in de schoolbibliotheek! Zie [deze website](#) voor hoe een school in Canada dat heeft aangepakt.
- De animatieclips die wij hebben gemaakt, zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Hoe leuk en leerzaam zou het niet zijn om leerlingen zelf een onderzoekje te laten uitvoeren over taal en meertaligheid? Leerlingen kunnen bijvoorbeeld interviews houden met meertalige kinderen en/of volwassenen (op basis van hun eigen samengestelde vragenlijst), en de antwoorden analyseren. Of leerlingen kunnen kleine taalleer-experimenten of woordenschatquizjes maken die bestaan uit woorden uit verschillende talen. Vervolgens proberen ze op een overzichtelijke manier de resultaten in kaart te brengen en geven ze er bijvoorbeeld een presentatie over. Hieronder in de verwerkingsactiviteiten per animatieclip geven we enkele tips over hoe zo'n onderzoekje gedaan kan worden. Mocht u als docent of school nadere informatie en/of ondersteuning op dit gebied willen, dan kunt u contact met ons opnemen.

Verwerkingsactiviteiten bij clip 1: Iedereen is (een beetje) meertalig

Klik [hier](#) voor clip 1

- In deze clip benadrukken we onder andere dat we niet zonder taal kunnen; we gebruiken het voor van alles en nog wat. Een leuke opdracht voor kinderen is om een 'taaldagboek' te maken, waarin ze voor één dag (of meerdere) bijhouden welke activiteiten ze hebben gedaan en op welke manier ze hierbij taal hebben gebruikt of gehoord. Dit kan heel gedetailleerd, maar kan ook heel globaal. Vervolgens kunnen kinderen met elkaar in groepjes (of klassikaal) vergelijken: welke talen worden er eigenlijk allemaal gebruikt, door wie en in welke situatie? Deze activiteit sluit tevens mooi aan op animatieclip 2, waar we ingaan op de verschillende talen die tweetalige kinderen gebruiken en/of horen in verschillende situaties.
- In de eerste clip gaat het ook over de enorme hoeveelheid verschillende talen die er op de wereld bestaan. Het is natuurlijk leuk om kinderen naar verschillende talen te laten luisteren. Hierbij kunnen ze proberen te raden om welke taal het gaat (hier is zelfs een online spel van: <https://lingyourlanguage.com/>), maar je kunt kinderen ook vragen om op te schrijven of te verwoorden hoe ze de talen vinden klinken en in hoeverre ze de taal vinden lijken op het Nederlands. Maar waar vind je dan fragmenten van verschillende talen? Eén bron is de '[golden record](#)': opnames van groeten in verschillende talen die de ruimte in zijn gestuurd.
- Dezelfde activiteit kun je ook met dialecten doen! Op de website van het Meertens Instituut kun je audiobestanden vinden van [allerlei dialecten van het Nederlands](#).
- De eerste animatieclip eindigt met de vraag welke talen jij (de leerling) spreekt. Het is natuurlijk ontzettend leuk om hier een overzicht of poster van te maken en die in de klas op te hangen. Hierbij kan het ook leuk zijn om kinderen erachter te laten komen welke talen hun ouders, grootouders, burens, etc. allemaal spreken. Dergelijke activiteiten zijn ook te vinden in het eerder geïntroduceerde [SJOES](#).

Verwerkingsactiviteiten bij clip 2:

Meertalig opgroeien: Hoe is dat nou eigenlijk?

Klik [hier](#) voor clip 2

- In clip 2 gaat het onder andere over verschillende woorden die in verschillende situaties en in verschillende talen gebruikt worden. Vraag aan leerlingen: Welke woorden ken je in één taal, en welke in meerdere talen? Waar en wanneer heb je die woorden geleerd? In het geval er weinig tot geen meertalige leerlingen in de klas zitten, kun je de activiteit een beetje veranderen: welke woorden gebruik je vooral met je thuis met je ouders, welke op school, en welke met je vrienden buiten school of op het schoolplein? Zitten hier ook woorden tussen die je in alle drie situaties gebruikt? Op basis hiervan is het ook mogelijk om de leerlingen op de computer woordwolken te laten maken van woorden die de kinderen in de klas kennen. Dit kan bijvoorbeeld via www.woordwolk.nl.
- In het geval er meertalige kinderen in de klas zitten, kan het leuk zijn om deze kinderen iets van huis mee te laten nemen dat sterk gekoppeld is aan hun thuistaal, en hen hierover te laten vertellen.
- Een andere mogelijkheid is om kinderen hun ouders, familieleden, burens, kennissen te laten interviewen over de verschillende situaties waarin ze verschillende talen gebruiken. In het ideale geval proberen de leerlingen hierbij zelf (of liever nog in groepjes) interviewvragen te bedenken, waarover ze vervolgens kunnen presenteren in de klas (welke resultaten heeft hun vragenlijst opgeleverd?). Leerlingen zouden hier ook een vlog van kunnen maken. Op die manier doen leerlingen op een heel natuurlijke manier een mini-onderzoekje over meertaligheid. Deze activiteit kan uiteraard zo groot en klein gemaakt worden als gewenst. Zoals we hierboven al kort hadden aangegeven, is het doen van een mini-onderzoekje over meertaligheid via bijvoorbeeld het opstellen, afnemen, en analyseren van interviews ook een mooie manier om een lessenreeks over taal en meertaligheid af te sluiten. Zo'n onderzoek hoeft niet ingewikkeld te zijn, en is ondertussen enorm leerzaam!

Verwerkingsactiviteiten bij clip 3:

Een meertalige mengelmoes in je hoofd?

Klik [hier](#) voor clip 3

- In clip 3 gaat het onder andere over het feit dat meertaligen hun ene taal niet kunnen 'uitzetten' wanneer ze de andere gebruiken; beide talen zijn altijd 'actief'. Dit blijkt onder andere uit de manier waarop meertaligen omgaan met woorden die overlap vertonen tussen talen, zoals cognaten (zelfde klank en betekenis tussen talen, zoals het woord 'baby', dat in het Nederlands en Engels hetzelfde betekent) en valse vrienden (zelfde klank maar andere betekenis tussen talen, zoals het woord 'slim', wat in het Engels 'slank' betekent en in het Duits 'slecht' ['schlimm']). Een leuke activiteit is om kinderen zelf cognaten en valse vrienden te laten bedenken of opzoeken. Hier zitten vast heel verrassende woorden tussen!
- Als kinderen zo'n lijst met cognaten en valse vrienden hebben samengesteld, is het natuurlijk leuk om hier een quiz van te maken, bijvoorbeeld in de vorm van een meerkeuzequiz met de vraag 'het volgende woord komt uit [taal]. Wat denk je dat dit woord betekent?'. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden via kahoot (www.kahoot.com). Het liefst doen de kinderen dit natuurlijk zelf, zodat ze direct hun ICT-skills kunnen oefenen!
- Als de kinderen zo'n quiz hebben gemaakt, is het nog maar een kleine stap naar het doen van een echt onderzoekje! Wat kinderen bijvoorbeeld kunnen doen, is de quiz afnemen bij een aantal anderen (bijvoorbeeld familieleden, leeftijdsgenootjes, burens, etc.), en in kaart brengen hoe vaak welk type woorden goed werden beantwoord. Als het goed is, zouden cognaten vaker goed beantwoord moeten worden dan valse vrienden of woorden die geen overlap tussen talen vertonen. Het zou helemaal geweldig zijn als de leerlingen vervolgens proberen de resultaten in een tabel te verwerken (elke kolom van de tabel is een woordtype, rij 1 is het aantal keer goed geantwoord, rij 2 is het aantal keer fout geantwoord). Andere mogelijkheden dan een tabel zijn er natuurlijk ook, zie [hier](#) voor inspiratie. Op die manier leren kinderen direct om cijfermatige gegevens op een overzichtelijke wijze weer te geven. In het geval er vragen zijn over hoe zo'n onderzoekje uitgevoerd kan worden, schroom dan niet om contact met ons op te nemen.

- Iets anders wat in clip 3 aan de orde komt is het fenomeen *code-switching*, oftewel het gebruik van meerdere talen door elkaar heen binnen of tussen zinnen. Code-switching gebeurt ook verrassend vaak bij popliedjes. Veel liedjes van bijvoorbeeld Kinderen voor Kinderen bevatten woorden uit meerdere talen, en in de Nederlandse hiphop komt het gebruik van meerdere talen al helemaal veel voor. Een leuke verwerkingsopdracht die mooi aansluit bij muziekonderwijs is om kinderen dit soort liedjes te laten opzoeken, en erachter te komen welke talen er zoal gebruikt worden op welke plekken in de songtekst. Of je laat leerlingen zelf een lied + songtekst maken!

Citeren

Wil je naar onze animatieclips verwijzen, dan graag het volgende citaat gebruiken:

Unsworth, S. & Kootstra, G.J. (2018). Meertaligheid in beeld. Drie informatieve animatieclips over meertaligheid voor basisschoolleerlingen.

URL: www.ru.nl/2in1project/meertaligheidinbeeld

Colofon

Het script voor Meertaligheid in beeld is geschreven door [Sharon Unsworth](#) en [Gerrit Jan Kootstra](#) met hulp van Kees Oerlemans en Jan van Baren-Nawrocka en ingesproken door Susanne Brouwer.

De animaties zijn ontwikkeld door Kees Oerlemans en getekend door Kees Oerlemans en Leon Lukassen.

Dit project is tot stand gekomen door middelen die beschikbaar zijn gesteld via de jaarlijkse [populariseringsprijs van de Landelijke Onderzoeksschool Taalwetenschap](#).